

poni, ubicumque *sela* invenitur. In hoc Psalmo, in versu secundo et quarto, recte *sela* potest exponi *semper*: « Multi dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in Deo eius *semper*, » id est, esto Deus aliquando servaverit Davidem a periculis, at non *semper* servabit, nunc certe non servabit. Respondet autem David: « Voce mea ad Dominum clamavi, et exaudivit me de monte sancto suo *semper*, » id est, vos dicitis quod non *semper* me

servabit, ego contra dico me *semper* exaudiri, et spero *semper* servandum. Porro in fine Psal-morum sicut poni solet *amen*, vel *in æternum*, vel *alleluia*, ut patet legentibus, ita recte ponitur *semper*, quod significat desiderium, ut sint firma et rata, quæ dicta sunt. Ita hoc loco, « super populum tuum benedictio tua *semper*, » id est, *semper* sit, ac si diceret: *Amen*, vel *jugiter*, ut alibi.

PSALMUS IV.

V. v. — 1. *In finem in carminibus: Psalmus David.*

2. Cum invocarem, exaudivit me Dens justitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi.

Miserere mei, et exaudi orationem meam.

3. Filii hominum, usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et queritis mendacium?

4. Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum: Dominus exaudivit me cum clamavero ad eum.

5. Irascimini, et nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

6. Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino: multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

7. Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine: dedisti lætitiā in corde meo.

8. A fructu frumenti, vini et olei sui, multiplicati sunt.

9. In pace in idipsum dormiam et requiescam.

10. Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

Argumentum. — Psalmum hunc jure Ewaldus refert quoque ad Absalonice seditionis tempus. Verosimile est, aut decantatum fuisse vespera hujus diei, quo incipiente David superius carmen cecinit. Ceterum strophe tres. Vers. 2, auxilium implorat a Jova; vers. 3-8, monet hostes, ut cessent a scelestis molitionibus, quæ nihil sint effecturæ, quam ipse causæ suæ vindicem habeat Deum; vers. 7-9, firmiter sperat, fore, ut Jova ipsi ferat opem.

1. Prætoriori, fidibus *canendum*, carmen Davidis.
2. Cum clamo, exaudi me, Deus justitiæ meæ *vindex*.
Tu, qui in angustiis spatium facis mihi, miserere mei et audi preces meas.
3. Filii hominum, quousque *regia* mea dignitas vobis ignominie erit? Amabitis inania, sectabimini mendacia? — Selah.
4. Scitote igitur, quod insignem feci *hominem* pium erga ipsum; Jova audit, quum clamo ad eum.

V. s. h. — *Victori in canticis: Psalmus David.*

Invocantem me exaudivit me, Dens justitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei, et exaudi orationem meam.

Filii viri, usquequo, inelyti mei, ignominiose diligitis vanitatem, querentes mendacium? Semper.

Et cognoscite, quoniam mirabilem reddidit Dominus sanctum suum: Dominus exaudivit me, cum clamavero ad eum.

Irascimini et nolite peccare: loquimini in cordibus vestris super cubilia vestra, et tacete. Semper.

Sacrificate sacrificia justitiæ, et fide in Domino.

Multi dicunt: Quis ostendit nobis bonum? Leva super nos lucem vultus tui, Domine.

Dedisti lætitiā in corde meo: in tempore frumentum eorum et vinum eorum multiplicata sunt.

In pace simul requiescam, et dormiam, quia tu, Domine, specialiter securum habitare fecisti me.

5. Contremiscite (Dei metu), et *cavete* ne peccetis (in incepto perstantes)!
Mente vestra expendite super vestro cubili, et quiescite!

6. Offerite sacrificia justitiæ,
et spem vestram collocat in Jova.

7. Multi dicunt: « Quis salutem nobis videre faciet? »
Eleva super nos lumen vultus tui, Jova.

8. Dedisti lætitiā in corde meo *majorem*,
quam quum frumentum eorum et mustum eorum multa sunt.

9. Secure simul cubitum eo et dormio:
nam tu, Jova, solus
tuto manere me facis.

NOTE.

Vers. 1. *Prætoriori*, partic. pih. verbi פָּרַעַר cum artic. הָ, non tam contentus musici moderatorem, quam *cantorem* designat, qui in executione musica Psal-morum ipsi adsignatorum vel *solus cecinerit*, vel acciente choro *excitantem* saltem *egerit personam*. *Carmen*, a rad. פָּרַעַר *incidit, divisit*, puta juxta mensuram certam, זָרָא מִרְצוֹן. — Vers. 2. *Cum clamo*, proprie in clamando me, spatium facis. Cf. Arabum solemnem hospitem salutandi formulam: *Amplitudinem tecum et molliem soli det Deus!* « Arabes enim, ait Reiske, ut dicunt: *Angusta est ei terra*, h. e. tam anxius est, ut nesciat, quo se convertat; ita quoque dicunt: *Ampla est ei terra*, seu securus est et lætus, quocumque vult ire potest absque timore. Volunt utique indicare: Tutus es, o hospes, apud nos et liber. Altera autem formula, qua *molle et æquabile solen* precantur, indicant, se ipsi omne genus gaudii optare. Nam tale solum vitio hilaris imago habetur. — Vers. 3. *Filii hominum*, proprie *filii viri*, pro *viris* simpliciter. Quidam inter *filios hominis* et *filios viri* hoc discrimen faciunt, ut *filii hominis* sint hominum *vulgus*, *filii autem viri*, ut hic habetur, sint Israelitarum *proceres*. Sed ejusmodi honesta compellatio loquentis affectui hic vix convenire videtur. *Inania, fallacia*, molitiones nihil effecturæ. — Vers. 4. *Igitur*, proprie *et*, quod Hengstenberg explicat dicendo, *quousque*, etc., idem valere ac *desinite jam*. *Insignem fecit*; alii, *sibi selegit, separavit*, regis honoribus decorandum. *Pium* Davidem. — Vers. 5. *Expendite*, quid agatis. *Quiescite*, proprie *tacete*, cessate ab incepto. — Vers. 6. *Justitiā*: Maurer, *justa*, debita in expiationem scelestæ molitionis; Hengstenberg, *justa*, a justis oblata. *Jova* errati veniam daturus. — Vers. 7. *Multi*, comitum puta regis fugitivi. Maurer secundum quoque commatis 7 membrum, a sociis regis dici vult. *Eleva*, pro נָשָׂא; conf. Num. vi, 23, 26. — Vers. 8. *Eorum*, hostium meorum. *Hebræa* veritas proprie.... lætitiā magnam, præ lætitiā temporis quo *frumentum*, etc. *Simul* ut *vero*, *dormio*.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS IV.

TITULUS, ET ARGUMENTUM.

In finem in Hymnis Psalmus David.

Hic est titulus Psalmi quarti, in quo varietas est inter lectionem Hebræicam et Græcā; nam ex Hebræo, ut hodie habetur, verit S. Hieronymus, *victori*, pro eo quod nos habemus ex Græco, in *finem*, et S. Hieronymus sequuntur omnes qui vocem Hebræicam interpretantur ad verbum, nec potest aliter exponi vox illa. לַמְנַחֵם *lammazach*. Nata est hæc varietas præcipue ex additione, punctorum, et ex littera *m*, quæ forte accessit vitio librariorum. Nam Septuaginta Interpretes videntur legisse מַנְחֵם *lammazach*, quod significat in *finem*, ut patet ex primo versu Psalmi xii: « Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? » Et sane magna est auctoritas Septuaginta Interpretum, quos et doctissimos fuisse, et optimos colles habuisse dubitari non potest. Adde, quod et sententia est grævice secundum lectionem Septuaginta. Nam secundum Hebræicam lectionem significatur hunc Psalmum datum esse Victori in hymnis, id est Magistro cantorum, sive optimo cantori, qui præpositus est concinendis hymnis. Quæ res non videtur adeo gravis, ut debeat existare in divinis libris ad æternam rei memoriam. At secundum lectionem Septuaginta Interpretum, significatur hunc Psalmum esse *canendum* usque in finem, id est perpetuo, sive frequentissime, quod est signum, Psalmum esse unum ex utilioribus. Accedit etiam intelligentia mystica, quod sit Psalmus ad Christum pertinet, qui est finis Legis et Prophetarum. Illud, in *hymnis*, posset etiam veriti: in pulsatione in-

stramentorum musicorum, siquidem **נָגַן** *nagan* significat instrumentum, unde nomen **נִגְיִן** *neghin, psalterio*; sed accipitur etiam passim pro laude, sive carmine, atque hymno. Itaque sensus erit: Psalmus David inter hymnos canendus persequatur, atque ipsum Christum proprie respiciens; atque hoc idem dicendum est de aliis, qui sequuntur, eodem titulo inscriptis.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. CUM INVOCAREM, EXAUDIVIT ME DEUS JUSTITIE MEÆ, IN TRIBULATIONE DILATASTI MIHI.

Hunc Psalmum canit David in persona Ecclesie, vel cujuslibet animas fidelis, quæ exemplo suo monet peccatores, ut convertantur, et fiduciam ponant in Domino, declinent a malo, et faciant bonum. Ponit igitur exemplum suum dicens: Ego, cum invocarem Deum in tempore tribulationis, exauditus sum. « Exaudivit enim me Deus justitie mee, » id est Deus, a quo est omnis mea justitia, hoc est, cujus gratia me iustum facit. Ostendit autem quomodo sit exauditus dicens: « In tribulatione dilatasti mihi. » Deus aliquando exaudit removendo tribulationem, aliquando dando patientiæ virtutem, et hoc est majus beneficium; aliquando non solum patientiam, sed etiam gaudium in tribulatione dando, et hoc est beneficium maximum, et de hoc loquitur Psalmus. Tribulatio enim angustias facit, gaudium dilatat corda: sed qui gloriatur in tribulatione, huic tristitia verititer in gaudium, et tribulatio ei non angustias, sed dilatationem affert. Mutatio vero personæ de tertia in secundam addit, ad significandum unde veniat illa dilatatio, nimirum ex illapsu Dei in cor tribulati, juxta illud: « Cum ipso sum in tribulatione, » *Psalm. xc.* Itaque sensus est: Cum invocarem Deum tribulatione pressus, exaudivit me; quod inde scio, quia tu, Domine, cordi meo dulcissimam tuam presentiam exhibens, miro modo angustias tribulationis in laetitudinem convertis lætitiæ. « Superabundo gaudio, inquit Apostolus, in omni tribulatione nostra. » Illud autem, *dilatasti mihi*, phrasis est Hebraica, pro *dilatasti me*.

Vers. 2. 2. MISERERE MEI, ET EXAUDI ORATIONEM MEAM.

Postulat continuationem gratiæ, ac si dicat: Ita, Domine, semper miserearis, semper exaudias, sicut adhuc fecisti. Novit enim sanctus Propheta nos in hac vita semper obnoxios esse pecculis, nisi misericordia ejus non solum præveniatur, sed etiam comitetur et subsequatur.

Vers. 3. 3. FILII HOMINUM, USQUEQUO GRAVI CORDE? UT QUID DILIGITIS VANITATEM, ET QUÆRITIS MENDACIUM?

LECTIO Hebraica multum discordat a Græca, ex qua latina nostra Vulgata derivatur; sic enim ad verbum legitur hebraice: *Filii viri, usquequo gloriosi mei ad ignominiam diligentes vanitatem, queritis mendacium?* Sed facile apparet unde nata sit varietas; nam, sublati punctis quibus carebant libri Hebraici ante Christi adventum, et una lit-

tera in aliam similem commutata, existit lectio nihil discrepans a Græca. Verba Hebraica nunc ita sonant, **כְּבֹדִי לְכִימָה** *chevodi lichimma, gloria mea ad ignominiam*. Sic autem legerunt Septuaginta, **כְּבֹדִי לֵב לַמָּה** *chevode leb lamma, graves corde usquequo*. Ac, ut sepe diximus, credibile est emendatores codices Hebraicos fuisse temporibus Septuaginta Interpretum, quam nunc sint. Itaque lectio nostra vulgata omnino conservanda est, quippe quæ conformis reperitur lectioni Hebraicæ, quam Septuaginta Interpretes emendatorem habuerunt. Neque tamen in sensu discordia est magni momenti, imo una lectio aliam adjuvare videbitur. Sententia igitur hæc est: « Filii hominum, usquequo graves corde, » id est, quamdiu cor habetis lapideum, durum ad terram inclinatum, non cogitantes nisi bona terrena? Corda enim ex sententia Domini, *Luc. xxi.*, « gravantur crapula et ebrietate, et curis hujus mundi; » et quia corda dura non recipiunt supernas cogitationes, sed solum terrena et transitoria, ideo non diligunt nisi terrena et transitoria; et quoniam ea sola querimus diligenter, quæ ardentur diligimus, ideo subjungit Propheta: « Ut quid diligitis vanitatem, et queritis mendacium? » Dicuntur autem bona terrena, vana, falsa, quia nec solida sunt, nec stabilia, quamvis talia esse videantur, et propterea merito falsa et fallacia dici possunt, præsertim si comparantur ad æternam. Additur in Hebræo *seta*, id est *semper*, quod recte ponitur hoc loco: id enim valde mirum est, quod homines non tantum initio mundi, nec solum initio vite, sed in omni seculo et in omni ætate, post tam longam experientiam, res humanas et fallaces tanto studio consecentur. Lectio Hebraica Græcam et Vulgatam adjuvat. Nam iidem homines, qui propter naturæ corruptionem sunt *filii hominum*, et *graves corde*, iidem ex imagine Creatoris, ad quam formati sunt, recte dici possunt gloriosi atque inelyti, et ideo valde ignominiosus illis est diligere et querere bona temporalia, vana et falsa, quæ sub pedibus habent; et non diligere, neque querere sempiterna, solida et vera, unde originem atque imaginem trahunt. Magna est hæc increpatio, quæ non ab homine mendacæ, sed a spiritu veritatis procedit.

4. ET SCITOTE, QUONIAM MIRIFICAVIT DOMINUS SANCTUM SUUM: DOMINUS EXAUDIET ME, CUM CLAMAVERO AD EUM.

Hæc est potissima ratio, cur deberent homines non amplius iuhære temporalibus, quia videlicet venit ad nos de cælo Sanctus Dei, id est Filius Dei, qui solus inter omnes homines impec-

cabilis fuit. Unde etiam dæmon in Evangelio clamabat *Marc. i.*: « Scio qui sis, Sanctus Dei. » Hic autem Sanctus pertransiit benefaciendo, et mala tolerando, temporalia despiciens, et sempiterna prædicans, et tandem hoc novo itinere gradus ad summam felicitatem pervenit, sedens in cælo corpore et animo in æternum beatus. Et quoniam illo dux noster est, et prævit parare nobis locum, sine dubio si per vestigia ejus ambulamus, ad veram et sempiternam felicitatem perveniemus. Scitote igitur, quia Dominus Deus sanctum suum Christum, quæ temporalia despexit, mirabilem omnino reddidit, resuscitans ab inferis, et in cælo ad dexteram suam constituens. Et quoniam non solum dux noster est, sed etiam advocatus et mediator, ideo subjungit David « Dominus exaudiet me, cum clamavero ad eum, » id est, nunc potissimum certo confido me semper exaudiendum, cum sciam esse in dextera Dei mediatorem, qui interpellat pro nobis.

Vers. 5. 5. IRASCIMINI, ET NOLITE PEGGARE: QUÆ DICITIS IN CORDIBUS VESTRIS, IN CUBILIBUS VESTRIS COMPUNGIMINI.

Post increpationem gravissimam et admonitionem, ut respiciant filii hominum, instruit nos Spiritus Sanctus quid agere debeant, ac docet ut sancta quædam iracundia exardescant, et resistent pravis desideriis, et eo modo peccatum violent: quod si forte peccaverint, continuo dolent et compungantur, neque contenti sint declinare a malo, sed etiam sacrificent sacrificium justitiæ faciendum bonum. « Irascimini, inquit, et nolite peccare, » id est, cum surgunt pravi et rebelles motus, qui sunt initia et radices omnium peccatorum, irascimini naturæ vestræ corruptæ, et resistite, ita ut non peccetis. Ad hoc enim nobis data est ira a Deo (ut docet S. Basilius in Oratione de Ira), ut sit eos virtutis. Vox Hebræa **רִגְזוּ** *rigzu* significat etiam, *pavete, contremiscite*, quod etiam recte quadrat in hunc locum. Debemus enim statim tremere et pavere, cum apparet caput serpentis, id est mala suggestio. « Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. » In Hebræo legitur ad verbum: *Dicite in cordibus vestris super cubilia vestra, et tacete*; in Græco vero sic: *Quæ dicitis in cordibus super cubilia vestra, compungimini*; ex quibus intelligimus nostram lectionem sic esse ordinandam: Quæ dicitis in cordibus vestris in cubilibus vestris, de his compungimini tacentes. Sensus igitur est: tempore nocturno cum estis soli in cubilibus, liberi ab omnibus aliis curis, tunc in cordibus vestris cogitate omnia vestra errata, et quæ dicitis et confitemini apud vos in corde, de his coram Deo, tacentes præ verecundia, compungimini. Fuisse autem solitum Davidem in cubilibus recogitare peccata, propter oppunitatem secreti et silentii nocturni, potest intelligi ex illis verbis *Psalm. vi.*: « Lavabo per

singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. » Itaque quod ipse faciebat, alios monet, ut faciant.

6. SACRIFICATE SACRIFICIUM JUSTITIÆ, ET SERVATE IN DOMINO: MULTI DICUNT, QUIS OSTENDIT NOBIS BONA?

Addit nunc alteram partem justitiæ, videlicet, ut non solum declinent a malo, sed etiam faciant bonum. Vocat autem opera bona sacrificium justitiæ, quia opera justa placant Deo valde, et per ea Deus honoratur. « Videant, inquit Dominus, opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est, » *Matth. vi.* Apostolus loquens de elemosyna: « Accepi, inquit, quæ misistis in odorem suavitatis; » et de jejuniis aliisque bonis operibus corporalibus, *Ephes. v.*: « Obsecro vos, inquit, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam beneplacentem. » Addit autem: « Et sperate in Domino, » ad tollendam præsumptionem, quæ bonis operibus insidiatur: bene operari non oportet, sed ita tamen, ut non superbe confidamus de operibus nostris, ut Phariseus ille, qui dicebat *Luc. xiii.*: « Gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum: jejuno bis in sabbato, » etc. Sed in Domino speremus, qui dabit peccata vitare, bona opera facere, et ad portum salutis pervenire. Sicut enim præsumptio est venenum corruptum meritum operum bonorum, sic humilitas de viribus propriis diffidens, et in Domino spem reponens, est veluti sal condens et conservans omnia recte facta. « Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? » In Hebræis codicibus incipit hoc loco novus versus; sed in Græcis et Latinis pertinet hæc verba ad versum superiorem: sed non est varietas magni momenti. Ponit hoc loco Propheta communem carnalium hominum objectionem; et quia stultorum infinitus est numerus, ideo ait: « Multi dicunt, » id est, cum predicamus contemptum rerum temporalium, atque ad innocentiam et justitiam exhortamur, plurimi dicunt, quis ostendit nobis bona, si hæc que videmus et tangimus bona non sunt? Quis rediit ab inferis? Quis ascendit in cælum? Potest etiam per illud, *bona*, intelligi justitia et probitas; quia enim dixerat: « sacrificium justitiæ, » obijciunt improbi: quid est hæc justitia? quis nobis ostendit viam justitiæ?

7. SIGNAVIMUS EST SUPER NOS LUMEN VULTUS TUI, DOMINE, DEDISTI LÆTITIAM IN CORDE MEO.

Respondet Propheta viam justitiæ nobis a Deo demonstratam esse, et nos habere magistrum intra nos, qui nos doceat verum bonum, lumen videlicet rationis naturalis: hoc enim lumen signatum est, et impressum indelebilibus super nos, id est, in suprema parte hominis. Habemus enim partem inferiorem, corpus, partem superiorem, animam: et in ipsa anima partem inferiorem, quæ vivimus et sentimus; et superiorem, quæ

Ira nobis data est, ut sit eos virtutis.

Filii hominum quomodo dicitur dici possint?

Vers. 4.

ratiocinamur et sapimus. In hac igitur suprema parte est lumen, quo distingimur a bestis; est-que hoc lumen derivatum a vultu Dei, quia id nos facit esse ad imaginem et similitudinem Dei. Et ex hoc lumine possumus intelligere primum viam iustitiæ: lex enim naturalis scripta in corde, quam ne ipsa quidem delet iniquitas, docet non faciendum alteri quod nobis ab aliis fieri nolumus; proinde non furandum, non moechandum, etc. Possumus etiam intelligere adjuti gratia Dei nostrum verum bonum consistere in assimilatione ad Deum: bonum enim imaginis est, quam simillimam esse exemplari. Ex hac autem cogitatione existit in voluntate ingens lætitia, spes et amor erga Deum. Quid enim dulcius, quam cogitare se esse imaginem vivam rei infinitæ pulchritudinis, et se exemplari suo omnipotenti esse charissimam? Quia vero non omnes hoc experiantur, ideo David non ait: Dedisti lætitiā in cordibus eorum; sed: «Dedisti lætitiā in corde meo,» quod idem omnes iusti et pii dicere possunt. Parum autem refert, quod in Hebræo habetur: *Signa super nos lumen vultus tui; et nos habemus: «Signatum est super nos lumen vultus tui;»* nam litteræ eadem, mutatis punctis, efficiunt, *signatum est*. Et hanc veram lectionem esse credimus, quia Septuaginta Interpretes melius noverant quomodo legendæ essent illæ litteræ, quam Rabini posteriores, qui puncta addiderunt.

Vers. 7. S. A FRUCTU FRUMENTI, VINI, ET OLEI SUI MULTIPLICATI SUNT.

Addit Propheta aliud argumentum ex quo possumus homines intelligere Deum esse auctorem omnium bonorum, quia videlicet ipse est, qui temporibus suis multiplicat fruges, et producit fructus omnes. Sic etiam B. Paulus Act. xiv: «Non sine testimonio reliquit semetipsum, dans pluvias, et tempora fructifera, replens cibo et lætitiā corda nostra.» «A fructu, inquit, frumenti, vini et olei sui multiplicati sunt,» id est aucti sunt, sive creverunt in bonis temporalibus ob illorum trium præcipue fructuum abundantiam. Vox enim Græca, *τελειωσαν*, quam Interpres reddidit, *multiplicati sunt*, significat etiam aucti sunt, sive creverunt, et sic exponendam esse docet etiam textus Hebræicus, ubi ad verbum habemus, *frumentum et vinum eorum multiplicata sunt*. Parum etiam refert, quod in Hebræo non fit mentio

PSALMUS V.

V. v.—1. In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus David.

2. Verba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum.

3. Intende voci orationis meæ, rex meus, et Deus meus.

olei: nam vel exiit ea vox, vel Septuaginta Interpretes eam addiderunt explanationis gratia. Scriptura enim passim hæc tria conjungere solet.

9. IN FACE IN IDIPSUM DORMIAM, ET REQUIESCAM. Vers. 9.

Concludit Psalmum David dicens: Quidquam sit de aliis, quos ad amicitiam cum Deo exhortatus sum, ego omnino in Deo confidere, ac penitus conquirere volo. «Ego, inquit, in pace,» id est cum tranquillitate animi; «in idipsum,» id est conjunctim, pariter, simul; «dormiam et requiescam,» id est, securus cubabo ad dormiendum, et reipsa quietissime dormiam. Voces enim tam Hebræicæ quam Græcæ pro quibus habemus, *dormiam et requiescam*, significant proprie *jacebo*, sive *cubabo*, et *dormiam*. Sed non male noster Interpres vertit, *dormiam et requiescam*, quia qui cubat, ut dormiat, dici potest dormire; et qui dormit, præsertim somno placido, dici potest quiescere. Possunt etiam hæc referri ad futuram requiem in celo: tunc enim vere summa pax erit ex unione cum Deo, et summa ac verissima requies. Illud in *idipsum*, quod frequentissime occurrit in Psalmis, in Hebræo est *יחדיו* *iachdiao*, quod S. Hieronymus et alii vertunt *pariter*, sive *simul*; Septuaginta Interpretes ubique reddunt, *in idipsum*, id est in *idipsum*: sed idem est sensus; nam in *idipsum* idem est, quod conjunctim et simul. S. Augustinus per *idipsum* intelligit Deum, qui solus est semper idem ipse, æternus et immutabilis, juxta illud, *Psalm. c1*: «Tu autem idem ipse es:» acuta, et pia interpretatio, sed mystica, non literalis.

10. QUONIAM TU, DOMINE, SINGULARITER IN SPE CONSTITUISTI ME. Vers. 10.

Reddit causam, cur velit in Deum projicere omnem sollicitudinem, sive cur in futuro sæculo in pace dormiturum et quieturum se dixerit. Ratio enim est, quoniam Deus verissimis et fidelissimis suis promissionibus eum in sola spe constituerit, id est habitare fecerit. Id enim significat vox Hebræa et Græca. Haque vir justus et amicus Dei in sola spe divina habitat, tanquam in tutissima domo; agit quod potest pro vita presenti et futura: at non confidit in propriis viribus, neque in ulla re creata, sed in Deo solo, et ideo non confunditur, securus dormit, et securus dormiet in sæculo futuro.

V. s. n.—Victori pro hereditatibus, Psalmus David.

Verba mea audi, Domine, intellige murmur meum.

Adverte ad vocem clamoris mei, rex meus, et Deus meus, quia te deprecor.

4. Quoniam ad te orabo: Domine, mane audies vocem meam.

5. Mane astabo tibi: et videbo quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.

6. Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injusti ante oculos tuos.

7. Odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium.

Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus.

8. Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ,

Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

9. Domine, deduc me in justitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.

10. Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.

11. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: judica illos, Deus.

Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.

12. Et lætentur omnes, qui sperant in te; in æternam exultabunt, et habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum, 13. quoniam tu benedices justo.

Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

Domine, mane audies vocem meam, mane preparabor ad te, et contemplanabor.

Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, nec habitabit juxta te malignus.

Non stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum, odisti omnes operantes iniquitatem.

Perdes loquentes mendacium, virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus.

Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

Domine, deduc me in justitia tua propter insidiatores meos, dirige ante faciem meam viam tuam.

Non est enim in ore eorum rectum: interiorum eorum insidia: sepulcrum patens guttur eorum, linguam suam lætificant.

Condema eos, Deus, decidant a consiliis suis, juxta multitudinem scelerum eorum expelle eos: quoniam provocaverunt te, Domine.

Et lætentur omnes, qui sperant in te, in perpetuum laudabunt: proteges eos, et lætabuntur in te qui diligunt nomen tuum.

Quoniam tu benedices justo, Domine, ut scuto placabilitatis coronabis eum.

Argumentum. — Canticum matutinum, Absalonice seditionis tempore, ut plerique putant, compositum. Censet Hengstenberg supervacaneum esse, æque ac difficile, investigari ad quem præcise temporis articulum referendus sit hic Psalmus, siquidem in eo David, non tam suo, quam justorum in genere nomine loquitur. Stropha tres, vers. 23: Oportet tuam, o Jova, invoco; vers. 4-8: Eum spero, neque enim ferro potes, quales sunt qui me vexant, homines impios, ego vero te pio colo; vers. 9-13: Defende me a pessimis istis hominibus, eosque de statu suo deturba.

1. Præcentori, ad tibias, carmen Davidis.

2. Attende ad sermones meos, Jova, percipe meum gemitum.

3. Aurem præbe voci clamoris mei, mi rex et mi Deus, nam ad te precor.

4. Jova, mane audis vocem meam; mane adparo me ad te, et speculor.

5. Neque enim Deus qui improbitate delectetur, tu es, nec apud te habitat malignus.

6. Non subsistunt vesani ante oculos tuos; odisti omnes maleficos.

7. Perdis loquentes mendacia; virum sanguinis et fraudis abominatur Jova.

8. Ast ego per magnam tuam bonitatem domum tuam ingredior, ad templum tuum sanctum adoro in timore tuo.
9. Jova, due me in justitia tua propter insidiatores meos, complana ante me viam tuam.
10. Nam in ore ejus (eorum) nihil est veri, intimum eorum pravitas, sepulcrum apertum guttur eorum, lævem faciunt suam linguam.
11. Jube eos penas luere, Deus : consiliis suis excidant, ob multitudinem delictorum suorum detrude eos, quoniam rebellarunt in te.
12. Et lætentur omnes qui tibi confidunt, in perpetuum jubilent, et tu protegas eos, et exsultent in te omnes qui amant nomen tuum!
13. Nam tu piam fortunam, Jova; gratia, tanquam clypeo, circumdas eam.

NOTE.

Vers. 1. *Ad tibus*, a חלל *perforat*: ita post Chaldaeorum recentiorum plerique. Hitzig censet כרתות indicari carmen quoddam, cujus ad numeros Psalmus hic cani debebat. Hengstenberg cum veteribus verit *super hereditatibus*, ut hoc Psalmo tum justorum tum improborum sors describeretur. Vers. 2. *Gomitum*, internum sensum; alii *astum*, vel *meditationem*.—Vers. 4. *Adparo me*, ex cubicis ago, et circumspicio, auxilium tuum expectans. Alii, *adparo*, *dispono precem meam*.—Vers. 5. Est litotes, qualis *Odys.* XV, 83.—Vers. 6. *Vesani*; Hengstenberg, *superbi, gloriantes*.—Vers. 8. *Ingreddior*, vel *ingredior*, gratias tibi, eversis tuo auxilio hostibus, redditurus. *Ad templum*, gall. *à ton saint temple*, non in templo; intelligitur locus in quo tum erat arca, ita vocatus I Sam. 1, 9; in 3, quo nominis Levitæ et sacerdotes intrabant. *In timore tuo*, pio et reverenti animo; alii, *propter tui reverentiam*, ut-parallelismus cum *per magnam bonitatem tuam* melius servetur.—Vers. 9. *In justitia tua*; Maurer, *in justitia quam tu a me exigis*, ne si faciam aliquid legi divine contrarium, insidiatores me perdati occasione nanciscantur: ita quoque Vatablus. Melius Hengstenberg, *in justitia tua*, qua scil. Deus innocentes adversus vim violentorum injus-tam defendit: quæ explicatio congruit cum *nam* in vers. seq. *Tuam*, qua tu me incedere jubes.—Vers. 10. *Guttur eorum* profert verba pestilentia et mortifera, ut sepulcrum apertum; alii: Ut facile caditur in sepulcrum apertum, ita, nisi caveant, homines blanditiis eorum seducuntur: ita Ewaldus.—Vers. 11. *Detrude eos* in exitum.—Vers. 12. *Lætentur*, etc., alii *lætabuntur*, etc., eodem sensu. *In te*, de te tuoque auxilio. *Nomen tuum*, i. e. te.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS V.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus David.

Hic titulus varie exponitur, propterea quod in Hebræo quædam vox est, נחלת *nachilat*, quam Rabbinus, et qui Rabbinos sequuntur, significare voluit instrumentum musicum. Sed a Catholicis omnino rejiciendi sunt, cum S. Hieronymus hebræicæ linguæ peritissimus verterit, *pro hereditatibus*; et Septuaginta adhuc peritiores, et quibus lingua Hebræa patria erat, verterint, *pro ea quæ hereditatem consequitur*. Et verba ipsa Hebræica has interpretationes omnino recipiunt, siquidem נחל *nachal* hereditare significat; נחלות *nachalot*, hereditates; נחלת *nachelet*, eam quæ hereditat. Credibile igitur est textum Hebræicum diuturnitate temporis una, vel altera littera immutatum peperisse has varietates: sed in re dubia Septuaginta Interpretibus fides habenda est magis, quam recentibus Rabbinis, præsertim cum S. Hieronymi versio magis favet Septuaginta, quam Rabbinis. Igitur hic Psalmus compositus est in persona Ecclesiæ, quæ hereditatem salutis æternæ quotidie in suis membris consequitur, et in fine mundi tota

Ecclia
similis

et consequatur. Quia vero Ecclesia pro meliore sua parte, similis est columbe, quæ perpetuo gemit, et innocentiam lumbæ custodit, ideo in hoc Psalmo columbe officium exercens, partim orat, partim peccatum detestatur. Quod ipsum facere debent omnes, qui pertinent ad columbam; sic enim unimur Deo, in quo consistit hereditas, si oratione trahimus Deum ad nos, et puritate vitæ propinquamus ad Deum.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. VERBA MEA AURIBUS PERCIPE, DOMINE, INTellige CLAMOREM MEUM.

Vers. 2. 2. INTENDE VOCI ORATIONIS MEÆ, REX MEUS, ET DEUS MEUS.

Tribus modis fieri potest ut aliquis non audiat ab aliquo: vel quia ille non percipit sonum verborum, vel quia non percipit significationem eorundem verborum, vel quia non attendit intentus aliis rebus. Deus quidem omnia percipit, et intelligit, et semper attendit: sed dicitur ali-quando non percipere, vel non intelligere, vel non attendere, quia sic orantem contemnit, ac si non perciperet, vel non intelligeret, vel non at-tenderet. Ideo sanctus Propheta, oraturus Deum, initio postulat ut Deus percipiat, intelligat et at-tendat. Porro Deus orantem contemnit, ac si non perciperet sonum verborum, quando is, qui orat, ita distrahitur, ut nec ipse verba sua percipiat; vel ita frigide orat, ut oratio sursum ascendere non possit. Tunc vero Deus ita se habet, ac si non intelligeret quid petatur, quando is qui orat nec scit quid petat, petens ea quæ sibi non sunt utilia, etiamsi attente et ferventer oret, atque adeo cla-met. Tunc denique Deus similis est non attendenti, quando orans non est dignus, qui audia-tur, vel quod sine debita humilitate, fiducia, alisque debitis circumstantiis oret, vel quod sit peccator, et de penitentia nondum cogitare in-ceperit. Propheta igitur miro artificio a Spiritu Sancto edoctus, orat Deum pro dono bene orandi, videlicet ut detur ei sic orare, ut opus est, ad hoc ut Deus non repellat orationem, sed percipiat sonum, intelligat clamorem, et intendat orationi. Addit autem, *rex meus*, ut facilius impetret: solet enim bonus rex audire populum suum; adjun-git vero, *et Deus meus*, ut ostendat se non solum esse populum Dei quasi regis, sed etiam creaturam ejus, et in omnibus ab eo pendere, et sine eo nihil.

Vers. 3. 3. QUONIAM AD TE ORABO, DOMINE, MANE EXAUDIES VOCEM MEAM.

Reddit rationem cur petierit audiri a Domino: quoniam, inquit, ad te orabo, id est, quia studium meum præcipuum futurum est oratio, ideo tam sollicitus sum de auditione. Et quia studium orandi non solum est mihi præcipuum, sed etiam primum, ideo summo mane antequam aliud ulum opus aggrediar, tu, Domine, audies vocem meam: nulli enim loquar antequam tibi. « Tu labia mea aperies, et os meum annuntiabit lau-dem tuam, » ut dicitur *Psalm.* L.

4. MANE ASTABO TIBI, ET VIDEBO, QUONIAM NON DEUS VOLENS INIQUITATEM TU ES.

Non solum, inquit, mane orabo, sed etiam ad-stabo tibi, id est, conabor me presentem tibi ex-hibere; et contemplabor (id enim sonat vox He-bræa) in illo silentio matutino, antequam irruat turba negotiorum hujus vite. Materia vero præ-cipua contemplationis meæ erit considerare, nihil te magis odisse, quam peccatum; innocentiam, et justitiam tibi summopere gratam esse, cum tu sis lux, et justitia, et ideo si tibi placere volo, in-nocentiam et justitiam mihi sectandam esse, et iniquitatem odio habendam.

5. NEQUE HABITABIT JUXTA TE MALIGNUS, NE-QUE PERMANEBUNT INIUSTI ANTE OCULOS TUOS.

Non solum Deus non vult iniquitatem, sed ne-que vult homines iniquos: ideo « non habitabit, inquit, juxta te malignus, » id est, non propin-quabit tibi jure amicitia; « neque permanebunt iniusti ante oculos tuos, » id est, non diu respici-ens oculo clementiæ iniustos. Nunc enim Deus respicit etiam iniustos oculo clementiæ, id est eis concedit multa temporalia bona, sed hoc non diu durabit. Brevi enim projiciet illos a facie sua in æternum interitum.

6. ODISTI OMNES QUI OPERANTUR INIQUITATEM; FERDES OMNES, QUI LOQUUNTUR MENDACIUM.

7. VIRUM SANGUINUM, ET DOLOSUM ABOMINABITUR DOMINUS.

Non solum Deus non vult iniquitatem; nec solum non vult amicitiam cum iniquis, sed illos odit, et perdere vult, ac re ipsa perdit; et quoniam peccata committuntur opere, verbo et cogitatione, sive desiderio, ideo singula Psalmus enumerat, primo operantes iniquitatem, secundo loquentes mendacium, quod de pernicioso intel-ligitur; tertio virum sanguinum, id est crudelem, sanguinis appetentem; et dolosum, id est, qui dolos meditatur, et struit.

8. EGO AUTEM IN MULTITUDINE MISERICORDIÆ TUE INTROBO IN DOMUM TUAM, ADORABO AD TEM-PLUM SANCTUM TUUM IN TIMORE TUO.

Dixerat Propheta, matutino tempore se contem-platurum quantopere Deus peccatum et peccato-res aversetur. Exponit nunc fructum contem-plationis, ac dicit: « Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ, » id est confusus in multa mi-sericordia tua, non in viribus meis, ut evitem omnia peccata, « introbo in domum tuam, »

que est domus orationis; « et adorabo ad templum sanctum tuum, » id est, prosternam coram tabernaculo tuo; « in timore tuo, » timens ac tremens implorabo auxilium tuum.

Vers. 9. 9. DOMINE, DEDUCE ME IN JUSTITIA TUA, PROPTER INIMICOS MEOS : DIRIGE IN CONSPECTU TUO VIAM MEAM.

Hæc est oratio, qua orat in domo Dei, videlicet, ut Deus eum deducat in justitia sua, id est ut eum ducat per semitas justitiæ faciendo illum implere omnia mandata divina, et sic vitare omnia peccata, et quod idem est, dirigat in conspectu suo viam ejus, id est faciat eum ambulare per viam rectam, Deum semper præ oculis habendo. Id vero potissimum orat propter inimicos, sive (ut habetur in Hebræo) propter insidiatores suos; necessarium enim est divinum auxilium dirigens et protegens, præveniens et subsequens propter multitudinem hostium, qui nobis insidiantur, et ad peccata pertrahere conantur, sive si demones sint, sive homines terrentes, vel allicientes. Vocat enim inimicos, omnes, qui impediunt viam salutis, etiamsi aliqui amicissimi videantur; nam « inimici hominis domestici ejus, » ut est apud *Matth.* cap. x. Parum autem refert, quod in Hebræo habetur : *Dirige in conspectu meo viam tuam*, quomodo etiam haberi in editione Septuaginta Interpretum testatur S. Hieronymus, in epist. ad *Samiam* et *Fretellam*, et in nostro Græco et Latino : *Dirige in conspectu tuo viam meam*. Nam sensus in idem recidit, sive dicas secundum Hebræos codices : *Dirige in conspectu meo viam tuam*, id est, fac ut inveniam et videam viam tuam rectam; sive secundum Græcos et Latinos : *Dirige in conspectu tuo viam meam*, id est, fac ut ambulem coram te per viam rectam. Semper enim petitur gratia incedendi per viam mandatorum Dei.

Vers. 10. 10. QUONIAM NON EST IN ORE EORUM VERITAS : COR EORUM VANUM EST.

Vers. 11. 11. SEPULCRUM PATENS EST GUTTUR EORUM, LINGUIS SUIB DOLOSE AGEBANT.

Reddit rationem, cur velit auxilium contra inimicos insidiantes, quia videlicet illi nihil intendunt, nisi decipere, et difficile est insidias eorum vitare. « Non est, inquit, in ore eorum veritas, » quia si terrent, decipiunt, persuadentes fugam exigui mali, ut inducant in maximum malum; si alliciunt, decipiunt, persuadentes prosecutionem exigui boni, ut adducant in jacturam summi boni. « Cor eorum vanum est » intus, et extra perversi sunt : non sapiunt, nec appetunt nisi vana, ideo non possunt loqui nisi vana. Idem autem repetit in versu sequenti, sed ordine mutato; nam quod dixerat : « Cor eorum vanum est, » repetit, dicens : « Sepulcrum patens est guttur eorum; » et quod dixerat : « Non est in ore eorum veritas, » repetit dicens : « Linguis suis do-

lose agebant. » Itaque cum dicitur guttur *sepulcrum patens*, significatur, guttur, seu os, et linguam, que sunt instrumenta loquendi, esse quasi os sepulcri; interiora vero sepulcri esse animam sive cor, ubi sunt desideria, et cogitationes horridæ, et foetentes, quasi cadavera putrefacta, unde exhalat fetor verborum mortiferorum. Et ideo addit : « Linguis suis dolose agebant, » hoc est, non solum falsa dicunt inimici mei, quia non est in ore eorum veritas, sed etiam dolosa, quia sub specie boni persuadent mala. In Hebræo est, *linguis suis blandiuntur*, quod in idem recidit.

12. JUDICA ILLOS, DEUS, DECIDANT A COGITATIONIBUS SUIB; SECUNDUM MULTITUDINEM IMPIETATUM EORUM EXPELLE EOS, QUONIAM IRRITAVERTUNT TE, DOMINE.

Prophetia est potius quam imprecatio; significat enim Psalmus fore, ut inimici justorum, non solum non admittantur ad hereditatem, de qua in titulo Psalmi, sed condemnentur ad æternas penas, et nihil obtineant eorum, que moluntur. « Judica illos, » id est judicabis, vel, ut significantius habent Hebræa, *condemnabis illos*. « Decidant a cogitationibus suis, » id est frustrabuntur spes sua, qua sperabant se subvertere posse electos. « Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, » id est, pro meritis suis expellentur ab hereditate in tenebras æternas. « Quoniam irritaverunt te, Domine, » id est, quoniam dum hominibus se nocere existimaverunt, non homines offenderunt, sed Deum, juxta illud : « Non te abjecerunt, sed me, » 1 *Reg.* viii; et : « Non est mentitus hominibus, sed Deo, » *Act.* v.

13. ET LETABUNTUR OMNES QUI SPERANT IN TE : IN ÆTERNUM EXULTABUNT, ET HABITABIS IN EIS.

14. ET GLORIABUNTUR IN TE OMNES, QUI DILIGUNT NOMEN TUUM : QUONIAM TU BENEDICES JUSTO.

15. DOMINE, UT SCUTO BONÆ VOLUNTATIS TUE CORONASTI NOS.

Hic prædicat felicissimam hereditatem electorum, quibus titulus Psalmi eam promiserat. Ac primo invitat justos ad lætitiã, ob spem bonam futurorum. « Letentur omnes, qui sperant in te, » id est, etsi nunc in labore certaminis justis repugnant, tamen lætentur in spe, qui non sperant in vanitatibus, sed in Deo vero, et in tempore suo in æternum exultabunt laudantes Deum, qui habitabit in eis, id est, *super eos ad modum tentorii*, ut in Hebræo legimus; proinde ipsi in Deo erunt, et est Deus in eis, et erit Deus omnia in omnibus. Hæc autem exultatio, et laus, quasi exterior, nascetur ex interna immensa lætitiã et gloria. Nam « gloriabuntur in te, » o Deus, « omnes qui diligunt nomen tuum, » id est omnes vere justis. Charitas enim est, que justos et amicos, et filios Dei facit. Gloriabuntur autem, « quoniam tu benedices justo, » id est, unicuique justo benedices, et

charitas
justos et
amicos
Dei facit.

benedicendo benefacies, reddendo eis coronam gloriæ, quam merentur. Et quoniam radix omnium honorum est benevolentia Dei, qui nos elegit ante mundi constitutionem, cum ex illa procedat vocatio, justificatio, merita bona, et ipsa glorificatio; ideo concludit : « Domine, ut scuto bonæ voluntatis tue coronasti nos, » id est, confiteor tibi, Domine, omnia nostra bona inde manare, quia beneplacitum tuum, sive gratia tua

nos complexa est, et undique protegit, ut scutum protegere solet milites. Cui simile est illud *Psal.* cxi : « Qui coronat te in misericordia, et in misericordiis rationibus. » Verbum Hebræum ambiguum est, quod pronomen. Nam verbi potest, *coronasti eum*, id est justum, cui benedixisti, et sic verbi S. Hieronymus. Potest etiam recte verbi, mutatis punctis, *coronasti nos*, ut verteretur Septuaginta : sed sententia est omnino eadem.

PSALMUS VI.

V. v. — 1. In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava.

2. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

3. Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum : sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

4. Et anima mea turbata est valde : sed tu, Domine, usquequo?

5. Convertere, Domine, et eripe animam meam : salvum me fac propter misericordiam tuam.

6. Quoniam non est in morte qui memor sit tui : in inferno autem quis confitebitur tibi?

7. Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.

8. Turbatus est a furore oculus meus : inveravi inter omnes inimicos meos.

9. Disscedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

10. Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

11. Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei : convertantur et erubescant valde velociter.

V. s. n. — Victori in cantibus super octava. Psalmus David.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum ego : sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

Et anima mea conturbata est valde : et tu, Domine, usquequo?

Revertere, Domine, erue animam meam, salva me propter misericordiam tuam.

Quoniam non est in morte recordatio tui : in inferno quis confitebitur tibi?

Laboravi in gemitu meo : natare faciam tota nocte lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.

Caligavit præ amaritudine oculus meus : consumptus sum ab universis hostibus meis.

Recedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quia audivit Dominus vocem fletus mei.

Audivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

Confundantur et conturbentur vehementer omnes inimici mei, revertantur et confundantur subito.

Argumentum. — Nihil in hoc Psalmo deprenditur, ait Hengstenberg, quod tituli fidem, *Carmen Davidis*, evertat. Quo autem tempore editus sit, vix certo definiiri potest. Verosimile est, Davidem in gravissimas calamitates tunc incidisse, tum ex hostibus, tum ex morbo. Strophæ tres, vers. 2-4 : Quousque, Jova, patiere me tantis conflictibus miseris? Vers. 5-8 : Pereo, nisi succurras; vers. 9-11 : Spero firmari, procer meas futuras esse raras.

4. Precentori, fidibus, ad modum instrumenti Scheminith, Davidis carmen.

2. Jova, ne in ira tua punias me, neque in æstu tuo me castiges.

3. Miserere mei, Jova, nam tabesco; sana me, Jova conquassata sunt ossa mea.

4. Et anima mea conquassata est valde; et tu, Jova, quousque....?
5. Revertere, Jova, libera animam meam; serva me pro insigni tua gratia.
6. Nam non est in morte tui memoria; in Orco quis te laudet?
7. Fessus sum gemitu meo, omni nocte lectum meum madefacio, lacrymis meis stratum meum humecto.
8. Marcuit præ merore oculus meus, senuit propter omnes adversarios meos.
9. Recedite a me insectando, omnes vos facinorosi; nam audivit Jova vocem fletus mei.
10. Audivit Jova supplicationem meam, Jova precationem meam suscipiet.
11. Pudore afficientur et percellentur valde omnes hostes mei, revertentur, pudore afficientur repente.

NOTE.

Vers. 1. *Ad modum Scheminith*, i. e. fidium gravioris soni. Alii, *ad octavam*, puta gravioris soni. — Vers. 3. *Tobesso*, languidus factus sum. *Conquassata*, et quasi soluta. *Ossa*, quæ sunt totius corporis fundamentum, pro toto corpore. — Vers. 4. *Quousque* in tantis miseriis me esse sines? — Vers. 5. *Revertere*, jam non a me aversus. — Vers. 6. *Memoria* et celebratio. *Orco*, animarum post mortem loco, quem Hebræi vates sibi fingunt a societate hominum in hoc mundo prorsus separatam, eundemque tristitem, tenebrosam, in quo perpetuum sit silentium; qualis revera erat ante Christum passum. — Vers. 7. *Gemitu meo*, gemendo. *Omni*; Rosenmullerus, *tota*. Cf. *Odys.* XVII, 102 seq. — Vers. 8. *Merore*; alii, *indignatione*. — Vers. 11. *Percellentur* spe interitus mei frustrati. *Revertentur*, re infecta.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS VI.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem in hymnis pro octava, Psalmus David.

Quod dicitur, pro octava, vel, ut habetur in Hebræo, כְּחַתְּמֵינִית *chat hascheminith*, super octavam, videtur esse genus citharæ habentis octo chordas, vel aliquid simile. Nam in prioro libro *Paralitip.* cap. xv, ubi describitur varia instrumenta, quibus canendi erant Psalmi, inter alia ponitur cithara super octavam. Non est tamen repudiandum, quod communitur dicitur, per octavam hoc loco significari diem ultimi judicii, quæ erit octava, quia sequitur post sex dies laboriosos hujus vite, et post septimam quietis animarum. Hic enim Psalmus est primus illorum septem, qui ad penitentiam pertinent. Neque verisimile est, quod Rabini, et eorum sectatores dicunt, hunc Psalmum compositum fuisse a Davide pro sanitate corporis recuperanda, quam videlicet amisit ob adulterium et homicidium perpetratum. Scriptura enim satis declarat in II lib. *Regum*, quam penam exegerit Deus a Davide propter illius peccati reatum; neque usquam meminit morbi corporalis. Sed neque Ecclesia ab antiquissimis temporibus inter penitentiales hunc Psalmum, et primo etiam loco numerasset, nisi proprie, et ad litteram ad penitentiam pertineret. Itaque argumentum hujus Psalmi erit oratio peccatoris timens divinum iudicium, et ad reconciliationem aspirans.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. DOMINE, NE IN FURORE TUO ARGUAS ME, NEQUE IN IRA TUA CORRIPIAS ME.

Petitio est hæc vere penitentis et contriti, qui

super omnia peccatum odit. Nam tunc Deus arguit, id est accusat, et corripit peccatorem in ira et in furore, quando non castigat ut salvet ex amore paterno, sed castigat ut perdat, ac justitiam

satis fiat. Quod facit in hac vita, quando percussit cæcitate et obstinatione, ut sit peccatum poena peccati: in alia vero, quando perdit in gehennam. Iste igitur concussus horrore, et timens abyssum iudiciorum Dei, non recusat flagellum poenarum, quæ non separant a Deo, sed compellunt ad Deum; sed horret malum illud super omnia vere horrendum, id est tradi in desideria cordis sui, in passiones ignominie, obdurari et excæcari, et tandem in æternum separari a facie Dei. Porro ira et furor pro eodem hoc loco accipiuntur, sicut etiam argui et corripri: est enim (ut alias adnotavimus) familiare Prophetis id ipsum bis repetere, explicandi, vel inculcandi gratia.

Vers. 2. 2. MISERERE MEI, DOMINE, QUONIAM INFIRMUS SUM: SANA ME, DOMINE, QUONIAM CONTURBATA SUNT OSSA MEA.

Ad pertinendum Deum, ut non in furore arguat, adducit penitens David aliquot argumenta; ac primum sumit ab infirmitate sua, quasi dicat: Non respicias, Domine, peccata mea, ut offensas tuas, sed ut miseras et ægritudines meas; proinde non punias, ut iudex, sed cures ut medicus, ure et seca, si opus est, sed ex misericordia ad sanandum, non ex justitia ad perdendum. Vere enim peccata miserie sunt, et quo sunt magis ex malitia commissa, eo sunt majores miserie; et quo minus nos ea cognoscimus et timemus, eo miseriorum sumus. Ergo, inquit, « miserere mei, quoniam infirmus sum, » id est, respice misericorditer peccata mea, quæcumque illa sint, ut ægritudines et morbos animæ meæ, quæ me debilem et imbecillum reddiderunt. « Sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. » Idem repetit aliis verbis. Deus enim, si misereatur, miseriam tollit, et proinde sanat, atque ita idem est, « miserere mei » et « sana me. » Idem quoque est, « quoniam infirmus sum, » et « quoniam conturbata sunt ossa mea: » per ossa enim significatur robur, ac fortitudo; et tunc dicuntur ossa conturbari, quando fortitudo nulat, et robur frangitur, ac debilitatur. Poterant autem verba Græca et Hebræica sic etiam reddi: *Tremuerunt*, sive *tremefacta sunt ossa mea*.

Vers. 3. 3. ET ANIMA MEA TUBRATA EST VALDE; SED TU, DOMINE, USQUEQUO?

Alterum argumentum ducit a cognitione proprii peccati, sicut in *Psalm.* L: « Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. » Dicit igitur: Non solum miser sum, sed etiam miseriam meam agnosco, ac propterea anima mea se ipsam tam deformem ac miseram aspiciens, et horrens, turbata est valde, et conterrita salubriter, impatiens efficitur, et clamat: « Sed tu, Domine, usquequo » non misereris, non sanas? Habet vero magnam emphasis, illud, *usquequo*, sine alio verbo. Significat enim prolatum esse ab anima turbata, et non valente integram formare sententiam.

4. CONVERTERE, DOMINE, ET ERIPe ANIMAM MEAM: SALVUM ME FAC PROPTER MISERICORDIAM TUAM.

Hoc est argumentum tertium, quod a misericordia sumitur. « Convertere, » inquit, id est respice me. Nam respectus Dei est causa omnium bonorum nostrorum. « Convertere faciem tuam, et salvi erimus. » Et alibi, *Psalm.* XXIX: « Avertisti faciem tuam, et factus sum conturbatus. » Respexit Dominus Petrum, et flevit amare. Et Jacobus, cap. 1, ideo vocat Deum *patrem luminum*, quia sicut sol aspectu suo illuminat, calefacit, vivificat corpora, sic Deus respiciens oculo pietatis, illuminat, accendit, vivificat animas. « Et eripe animam meam, » id est, erue de fovea, in quam cecidit; erue de laqueo venantium, quo capta et irretita tenetur; eripe de manibus inimicorum, quibus tradita est propter peccatum. « Salvum me fac, » id est, libera ab imminente damnatione ad infernum. Nam proprie salvus est liberare ab imminente mortis periculo. Notandum est autem ordo. *Primo*, Deus convertitur ad nos, ac nos respicit gratia sua. *Secundo*, nos convertimur ad illum, et sic anima eruitur a culpa. *Tertio*, liberati a culpa, salvamur a periculo imminens damnationis. Hoc autem totum, quod fit in actu justificationis, non fit per ulla nostra merita precedentia (quid enim meretur impius, nisi poenam?); sed per misericordiam Dei; ideo addit « propter misericordiam tuam, » quasi dicat: Audeo pelere tam ingens donum, non quia dignus sum, sed quia tu misericors es.

5. QUONIAM NON EST IN MORTE QUI MEMOR SIT VERS. 3. TUI: IN INFERNO AUTEM QUIS CONFITEBITUR TIBI?

Est hoc argumentum quartum a gloria Dei desumptum. Peto, inquit, non argui in furore, quia si ita fieret, ad mortem æternam sine dubitatione damnerer, et sic periret ex parte memoria tua et laus tua. Damna siquidem ad gehennam, non recordantur Dei, ut eum laudent, neque ullus est in inferno, qui confiteatur Domino, id est laudet Dominum, confitendo ejus beneficia et mirabilia. Qui hunc locum intelligunt de morte corporali, et per infernum intelligunt sepulcrum, et sensum esse volunt, quod mortui in sepulchris jacentes Deum non laudant neque ejus memores sunt, eum nihil sentiant, allegant verba Ezechie apud *Isaam* cap. XXXVIII: « Quia non infernum confitebitur tibi, neque mors laudabit (e); et satis constat Ezechiam petivisse liberari a periculo mortis corporalis. Sed profecto locus etiam Ezechie debet intelligi de morte æterna, ac de inferno damnatorum. Nam tametsi Ezechias timebat mori corporaliter, timebat etiam mori in æternum, et cantavit canticum illud gratias agens Deo, quia intellexit ex dono corporis sanitatis, tanquam ex signo divine benevolentie, sibi remissa fuisse peccata, et liberatum se esse a peri-

culo gehennæ, unde sit: « Tu autem eruisi animam meam, ut non periret; proiecti post tergum tuum omnia peccata mea, quia non inferum confitebitur tibi, neque mors laudabit te; non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. » Et sane si de morte sola corporali hæc intelligerentur, valde exilia essent argumenta. Nam etsi mortui corporaliter, et in sepulcro jacentes non laudent Deum, tamen animæ eorum vivunt, et Deum laudant; et ipsa etiam corpora in sepulcro expectant veritatem Dei, id est fidelitatem Dei de promissa resurrectione. Soli illi sunt qui descendunt in lacum æternæ damnationis, qui non expectant veritatem Dei, neque Dei recordantur in bonum, neque laudant, aut unquam laudabunt: atque ita hunc locum Ezechie intelligit S. Hieronymus in Commentario Isaie, et alii Patres.

Vers. 6. 6. LABORAVI IN GEMITU MEO, LAVABO PER SINGULAS NOCTES LECTUM MEUM, LACRYMIS MEIS STRATUM MEUM RIGABO.

Quantum argumentum ducit Propheta a fructibus dignis penitentis. Nam, ut Apostolus dicit, I Cor. XI: « Si nos ipsos didicimus, non utique judicaremur, » id est, si nos ipsos damnaremus et puniremus, non damnaremur, nec puniremur a Domino. Parcit enim Deus iis, qui sibi non parcunt. Dicit igitur se non solum intelligere et detestari peccatum suum, sed etiam pro viribus punire et purgare. « Laboravi, inquit, in gemitu meo, » id est, tam ingenti fletu peccata mea deploravi, ut fatigatus sim, nec tamen adhuc cesso. Nam « lavabo per singulas noctes lectum meum, » id est, singulis noctibus vice somni et quietis, ubertim peccata delibabo, et lacrymis stratum rigabo. Notanda est hoc loco abundantia et diuturnitas lacrymarum. Nam pro verbo *lavabo*, in Hebræo est, *אשח* *asche*, *natare faciam*, ut etiam vertit S. Hieronymus; et ipsum etiam Latinum *lavabo* non significat effusionem paucarum guttarum, sed tantam copiam, ut iis lectus lavari possit. Vox etiam *rigabo* insinuat ingentem copiam lacrymarum decurrentium instar rivuli. Illud autem, *per singulas noctes*, in Hebræo ambiguum est. Nam significare potest, per totam noctem, et sic vertit S. Hieronymus; potest etiam significare, in omni nocte, et sic acceperunt Septuaginta: utrumque mirabile est, et fortasse utrumque verum simul, id est, quod longo tempore singulis totis noctibus lacrymæ copiosissimas fuderit. In quo speculo intueri se debent, qui plurima et gravissima peccata committunt, et vix paucas lacrymæ guttas emittere valent, cum remissionem a Deo querunt.

Vers. 7. 7. TURBATUS EST A FURE OCLUS MEUS, INVETERAVI INTER OMNES INIMICOS MEOS.

Pertinent hæc ad effectum indicandum maxime illius profusionis lacrymarum. Nam in He-

bræo pro *turbatus est*, habetur *caligavit*, seu *corrosus est oculus meus*, ut sensus sit: oculus meus propter furorē et indignationem meam contra turpitudinem peccati, a fletu nimio corrosus caligavit, et turbatus est. Quod autem sequitur, *inveteravi*, in Hebræo refertur ad oculum, et est tertius persone, inveteravi: tamen quia non solum Septuaginta, sed etiam S. Hieronymus vertit in prima persona, inveteravi, sive consumptus sum, credibile est lectionem Hebraicam nonnihil ab eo tempore immutatam, ut in voce *התחתי* *hatecha* desit unum *iod* in fine, et loco *ת*, debet esse *ת*, et legendum sit *התחתי* *hatacti*, quæ mutatio facillime accedere potuit. Sensus igitur est: « Turbatus est a furore oculus meus, inveteravi inter omnes inimicos meos, » id est, quia inveteravi inter omnes inimicos meos; et clarius: oculus meus caligavit præ fletu ex indignatione, quam concepi ex eo, quod tam diu in peccatis hæserim, ut inveteraverim inter omnes inimicos meos, quasi dicat: Non possum non vehementer mihi ipsi indignari, quod nullum vitium adhuc perfecte vicerim, nullumque hostem animæ meæ debellaverim, sed consenserim inter omnes hostes meos. Vocat autem hostes, omnes, qui eum ad peccandum impulerunt, sive demones, sive homines, sive ipsa villa et habitus malos.

8. DISCEDITE A ME OMNES, QUI OPERAMINI INT- Vers. 8. QUI TATEM, QUONIAM EXAUDIVIT DOMINUS VOCEM FLETUS MEI.

Quia tam graviter ferebat se consensisse inter hostes, ideo prorumpit in hanc vocem: « Discedite a me, » id est, nolo amplius consortium vestrum, non acquiescam tentationibus vestris, fretus divino auxilio. « Quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei, » id est, quia Dominus misericordia motus ob lacrymas meas, non solum peccata dimisit, sed etiam virtutem auxilii resistendi vobis.

9. EXAUDIVIT DEUS DEPRECATIONEM MEAM, DOMINUS ORATIONEM MEAM SUSCEPIT. Vers. 9.

Explicat, quod dixerat, se exaudivit, et idem repetit bis, terve, ad significandum certitudinem exauditionis, et ut ipse sibi hoc modo animum adderet, ad resistendum tentationibus.

10. ERUBESCENT, ET CONTURBENTUR VEHEMENTER OMNES INIMICI MEI: CONVERTANTUR, ET ERUBESCENT VALDE VELOCITER. Vers. 10.

Concludit optans finem totalem bellorum spiritualium. « Erubescant, et conturbentur, » quia nihil profecerunt, sed in vanum laboraverunt; « convertantur » in locum suum, unde venerunt; « et erubescant, » id est, confusi discedant velocissime: quia nimirum nolo differre vite mutationem; sed ex hæc hora, et hoc momento aggredior viam Domini rectam et perfectam. Potest

etiam hæc conclusio esse oratio pro conversione eorum hominum, qui vel persequendo, vel alliciendo causa peccandi illi fuerunt. Optat enim, et orat, ut illi erubescant et conturbentur per veram cognitionem et detestationem peccati, et sic ipsi quoque ad Deum velociter convertantur. Potest denique esse imprecatio implenda in die iudicii. Tunc enim vere omnes impii, sive demones, sive homines, qui justos ad impatientiam, vel alia peccata inducere voluerunt, confundentur et erubescant, et convertentur ad agnitionem veritatis, sed inutiliter. Tunc enim dicent illud Sap. v: « Ergo erravimus a via veritatis, » etc. Erit autem id celeriter valde, quia dies Domini non tardat, etiamsi nobis nunc secus videatur.

PSALMUS VII.

V. v. — 1. Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.

2. Domine Deus meus, in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me.

3. Nequando rapiat ut leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.

4. Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:

5. Si reddidi retribuētibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.

6. Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat, et conculcet in terra vitam meam, et gloriam meam in pulverem deducat.

7. Exsurge, Domine, in ira tua: et exaltare in finibus inimicorum meorum.

8. Et exsurge, Domine Deus meus, in precepto quod mandasti: 8. Et synagoga populorum circumdabit te.

9. Et propter hanc in altum regredere. Dominus judicat populos.

Judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum innocentiam meam super me.

10. Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum, scrutans corda et renes, Deus.

11. Justum adiutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde.

12. Deus iudex justus, fortis et patiens, numquid irascitur per singulos dies?

13. Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, et paravit illum.

Sed cum venerit, et repentinus venerit, tunc sentietur quam celeriter venerit. In Hebræo habetur: *Erubescant, et conturbentur vehementer*. Quæ vox, *vehementer*, non habetur hoc loco in nostris codicibus Græcis et Latinis, sed fuisse in editione Septuaginta interpretum, testatur S. Hieronymus in epist. ad *Suidam* et *Fretellam*. Sed si quis recte consideret, illa particula non deest in nostris codicibus, sed posita est paulo inferius. Nam ubi nos habemus, « convertantur, et erubescant valde velociter, » in Hebræo non habetur *valde*, sed solum *velociter*. Ex quo intelligimus non esse sensum: erubescant valde velociter, sed: erubescant valde, et erubescant velociter. Et hoc modo codices omnes concordēs erunt.

PSALMUS VII.

V. s. n. — Psalmus David, quem cecinit Domino super verbis Chus filii Jemini.

Domine Deus meus, in te speravi: salva me ab omnibus persequentibus me, et libera me.

Ne forte capiat ut leo animam meam, laceret, et non sit qui eruat.

Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:

Si reddidi retribuētibus mihi malum, et dimisi hostes meos vacuos:

Persequatur inimicus animam meam, et apprehendat, et conculcet in terra vitam meam, et gloriam meam in pulverem collocet. Semper.

Surge, Domine, in furore tuo, elevare indignans super hostes meos, et conurge ad me iudicio quod mandasti.

Et congregatio tribuum circumdet te, et pro hac in altum revertere.

Dominus judicabit populos: judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum simplicitatem meam quæ est in me.

Consummetur malum iniquorum, et confirmetur justus, probator cordis et renum Deus justus.

Clypeus meus in Deo, qui salvat rectos corde.

Deus iudex justus et fortis, comminans tota die.

Non convertenti gladium suum acuet: arcum suum tetendit, et paravit illum.